

VILNIAUS UNIVERSITETAS

MEDICINOS FAKULTETAS

Baigiamasis darbas

Kūdikių maitinimo ypatumai Lietuvoje

Infant Nutrition in Lithuania

Studentė (vardas, pavardė), grupė: Sandra Ribikauskaitė, VI kursas, 14 grupė

Klinika kurioje ruošiamas ir ginamas darbas: **Klinikinės medicinos instituto Vaikų ligų klinika**

Darbo vadovas

Prof. dr. Vaidotas Urbonas

(pedagoginis vardas, mokslo laipsnis, vardas, pavardė)

Klinikos vadovė

Prof. dr. Augustina Jankauskienė

(pedagoginis vardas, mokslo laipsnis, vardas, pavardė)

2024-05-06

Studento elektroninio pašto adresas: sandra.ribikauskaite@mf.stud.vu.lt

TURINYS

SANTRAUKA	2
SUMMARY	3
SANTRUMPOS.....	4
ĮVADAS	4
TIRIAMIEJI IR METODAI	6
REZULTATAI.....	7
APTARIMAS	22
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	27
LITERATŪROS SĄRAŠAS	28
PRIEDAI.....	32

SANTRAUKA

Darbo tikslas: išsiaiškinti sveikų, išnešiotų 0 – 12 mėnesių amžiaus kūdikių maitinimo ypatumus Lietuvoje.

Tiriamieji ir metodai: ištirta sveikų, išnešiotų 0 – 12 mėnesių amžiaus kūdikių mityba vykdant anketinę mamų apklausą įvairiose Lietuvos gydymo įstaigose ir internete. Apklaustos 1 – 2 metų amžiaus vaikų mamos, kurių buvo paprašyta retrospektyviai įvertinti jų vaikų maitinimą nuo 0 iki 12 mėnesių amžiaus.

Rezultatai: anketos atsakymus užpildė 327 mamos. Iki papildomo maitinimo pradžios, išimtinai motinos pienu maitino 59,6% (n = 195) mamų, tik adaptuotu pieno mišiniu – 6,7% (n = 22) apklaustųjų, o 33,7% (n = 110) maitino mišriu būdu. Keturis mėnesius ar ilgiau išimtinai buvo žindomi 63,1% (n = 206), o šešis mėnesius – 33,7% (n = 110) kūdikių. Savo pienu 53,5% (n = 175) mamų maitino 12 – 24 mėnesius, o visiškai nemaitino 6,7% (n = 22). Maitinimas motinos pienu bei žindymo trukmė buvo susiję su vaiko gimimo būdu, mamos išsilavinimu ir vaikų skaičiumi šeimoje ($p < 0,05$). Nors kartą adaptuotu pieno mišiniu per pirmus 12 mėnesių buvo maitinti 58,7% (n = 192) kūdikių. Papildomas maitinimas buvo pradedamas 5,4 mėnesių amžiuje. Anksčiau papildomą maitinimą pradėjo kūdikiai, kurie nebuvo išimtinai žindomi ($p < 0,001$). Daugelio kūdikių pirmas maistas buvo daržovės (86,8%; n = 284). Kūdikių racione vyravo daržovės, vaisiai, uogos, grūdinės košės ir mėsa.

Išvados:

1. Daugiau nei pusė kūdikių buvo maitinami išimtinai mamos pienu keturis mėnesius ar ilgiau.
2. Daugiau nei pusė mamų tęsė žindymą iki vienerių metų amžiaus ar ilgiau.
3. Žindymo ypatumams įtakos turėjo vaiko gimimo būdas, mamos išsilavinimas ir vaikų skaičius šeimoje.
4. Beveik visi kūdikiai pradėti papildomai maitinti 4 – 6 mėnesių amžiuje.

Raktažodžiai: žindymas, išimtinis žindymas, motinos pienas, adaptuotas pieno mišinys, papildomas maitinimas, kūdikis.

SUMMARY

Objectives: to identify feeding practices among healthy, full-term infants aged 0-12 months in Lithuania.

Methods: the nutrition of healthy full-term infants aged 0-12 months was investigated by conducting a questionnaire survey of mothers in various Lithuanian health care institutions and online. We interviewed mothers of 1-2-year-old children and asked them to retrospectively evaluate nutrition of their children from 0 to 12 months of age.

Results: 327 mothers answered the questionnaire. Before complementary feeding, 59.6% (n = 195) of mothers exclusively breastfed, 6.7% (n = 22) fed with formula and 33.7% (n = 110) used mixed method. 63.1% (n = 206) of infants were exclusively breastfed for four months or longer, and 33.7% (n = 110) for six months. 53.5% (n = 175) of mothers breastfed for 12-24 months, and 6.7% (n = 22) did not breastfeed at all. Breastfeeding and the duration of breastfeeding were related with type of delivery, the mother's education and the number of children in the family ($p < 0.05$). 58.7% (n = 192) of infants were fed with formula at least once during the first 12 months. Complementary feeding was started at the age of 5.4 months. Infants who were not exclusively breastfed started complementary feeding earlier ($p < 0.001$). Most infants had vegetables as their first food (86.8%; n = 284). Vegetables, fruits, berries, cereals and meat dominated in the baby's diet.

Conclusions:

1. More than half of the infants were exclusively breastfed for four months or longer.
2. More than half of the mothers continued breastfeeding until one year of age or longer.
3. Breastfeeding practices were influenced by type of delivery, the mother's education and the number of children in the family.
4. Almost all infants started complementary feeding at the age of 4-6 months.

Keywords: breastfeeding, exclusive breastfeeding, breast milk, formula, complementary feeding, infant.

SANTRUMPOS

APM – adaptuotas pieno mišinys

CPO – Cezario pjūvio operacija

ESPGHAN – Europos vaikų gastroenterologijos, hepatologijos ir mitybos draugija (angl. – *European Society for Paediatric Gastroenterology Hepatology and Nutrition*)

JAV – Jungtinės Amerikos Valstijos

PSO – Pasaulio sveikatos organizacija

VUL SK – Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikos

ĮVADAS

Mityba pirmąsias 1000 dienų nuo apvaisinimo iki 2 metų amžiaus yra vienas iš svarbiausių veiksnių, turintis įtakos vaiko protiniam ir fiziniam vystymuisi bei galintis lemti sveikatos būklę ateityje. Teisingas kūdikio maitinimas gali sumažinti tam tikrų lėtinių ligų, pavyzdžiui, nutukimo, 2 tipo cukrinio diabeto ar kardiovaskulinių ligų riziką ateityje (1–4). Pirmaisiais gyvenimo mėnesiais kūdikis būna maitinamas tik motinos pienu, adaptuotu pieno mišiniu (APM) arba mišriai. Visame pasaulyje yra pripažįstama, kad motinos pienas yra geriausias maistas kūdikiui, nes jame yra visų kūdikiui reikiamų maisto medžiagų, biologiškai aktyvių medžiagų ir net įvairių kūdikiui naudingų bakterijų – visi šie komponentai yra reikalingi normaliam augimui, vystymuisi ir imuninės sistemos formavimuisi (1,5,6). Ilgiau trunkantis išimtinis žindymas gali sumažinti susirgimų ir hospitalizacijų dėl virškinimo trakto ir kvėpavimo takų infekcijų dažnį (2,7). Svarbu yra ir tai, kad laktacijos metu motinos pieno sudėtis nuolat kinta ir prisitaiko prie augančio kūdikio poreikių (2,3). Dar 2002 metais Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) nurodė, kad išimtinis žindymas, kuomet kūdikis gauna tik motinos pieną ir nieko daugiau, turėtų trukti 6 mėnesius tiek išsivysčiusiose, tiek besivystančiose šalyse (8). Atsižvelgiant į pastarųjų metų mokslines publikacijas, Europos vaikų gastroenterologijos, hepatologijos ir mitybos draugija (ESPGHAN) 2017 metais paskelbė atnaujintas kūdikių maitinimo gaires, pritaikytas sveikiems, išnešiotiems europiečiams vaikams, kuriose rekomendavo išimtinį kūdikio žindymą 4 – 6 mėnesius (9).

Maitinimas motinos pienu turi daugybę privalumų, tačiau Europos šalyse 3 – 4 mėnesių amžiuje išimtinai žindomi tik 42 – 68% vaikų, o 6 mėnesių amžiuje šie skaičiai yra dar mažesni ir siekia tik 13 – 39% (10). Higienos instituto duomenimis, Lietuvoje pastaraisiais metais yra stebimos didėjančios išimtinio žindymo 6 mėnesių amžiuje apimtys – nuo 23% 2006 metais iki 38% 2019 metais, tačiau vis tiek išlieka nepakankamos (11). Dėl įvairių priežasčių nesant galimybės maitinti motinos pienu, kūdikiui yra skiriami APM, kurių sudėtis nuolat tobulėja, atsižvelgiant į motinos pieno sudėtį. Nors yra padaryta pažanga APM gamyboje ir yra siekiama pagaminti veiksmingą pakaitalą motinos pienui, tačiau dėl maistinių medžiagų ir kitų komponentų neatitikimo, to padaryti šiuo metu neįmanoma ir vargu, ar bus įmanoma ateityje (3,6,12).

Dažniausiai sveikų, išnešiotų kūdikių mitybiniai poreikiai gali būti patenkinami maitinant motinos pienu apie 6 mėnesius (13). Atnaujintose ESPGHAN gairėse yra nurodyta, kad papildomą kūdikių maitinimą reikėtų pradėti ne anksčiau kaip 4 mėnesių ir ne vėliau kaip 6 mėnesių amžiuje (9). Papildomu maitinimu yra vadinamas bet koks kietas ar skystas maistas, išskyrus krūties pieną ar APM. Papildomas maistas užtikrina optimalų energijos ir maistinių medžiagų suvartojimą, kuomet vien motinos pieno ar APM nebepakanka. Pradėjus papildomą maitinimą yra svarbi maisto įvairovė, kuri užtikrintų pilnavertę mitybą bei padėtų formuoti tolimesnius vaiko mitybinius įpročius, todėl yra labai svarbu kūdikiui siūlyti skirtingų skonių ir tekstūrų maistą, tačiau vengti tokių produktų, kaip druska, pridėtinis cukrus ar saldinti gėrimai. Pradėjus papildomą maitinimą, rekomenduojama toliau tęsti maitinimą motinos pienu (9,14).

Pastarųjų metų mokslinėje literatūroje yra mažai duomenų apie kūdikių žindymą Lietuvoje bei nėra informacijos, kada Lietuvos kūdikiai pradeda papildomai maitinti ir kokius maisto produktus dažniausiai valgo, todėl šio **darbo tikslas** buvo išsiaiškinti sveikų, išnešiotų 0 – 12 mėnesių amžiaus kūdikių maitinimo ypatumus Lietuvoje.

Darbo uždaviniai:

1. Išsiaiškinti, kokios yra žindymo apimtys Lietuvoje ir nustatyti, ar žindymas asocijuotas su mamos socialiniais – demografiniais rodikliais ir vaiko gimimo būdu.

2. Nustatyti, kada mamos Lietuvoje pradeda papildomą maitinimą ir kokiais maisto produktais dažniausiai maitina.
3. Gautus rezultatus palyginti su mokslinėje literatūroje pateiktais duomenimis.

TIRIAMIEJI IR METODAI

Pasirinktas skerspjūvio tyrimo metodas, kurio metu naudota mūsų sudaryta anketinė apklausa (1 priedas). Apklausą sudarė 6 dalys: 1 dalyje pateikti klausimai apie mamos socialinius – demografinius rodiklius (amžius, gyvenamoji vieta, išsilavinimas, vaikų skaičius šeimoje) ir vaiko gimimo būdą, 2 dalyje pateikti klausimai apie maitinimą motinos pienu (išimtinio žindymo trukmė, visa žindymo trukmė), 3 ir 4 dalyse – klausimai apie maitinimą APM (maitinimo pradžia, dažnis, pasirinkimo kriterijai), 5 dalyje – klausimai apie papildomą kūdikio maitinimą (papildomo maitinimo pradžia, įvairių maisto produktų vartojimo pradžia, dažnis ir dažniausiai valgytas maistas, papildomų skysčių vartojimas, komerciškai paruošto maisto vartojimas, valgymo būdas, vitaminų ir maisto papildų vartojimas) ir 6 dalyje pateikti baigiamieji klausimai (informacijos šaltiniai apie kūdikių maitinimą, nuomonė apie kūdikio maitinimą, kai jam buvo 0 – 12 mėnesių). Iš viso anketą sudarė 42 klausimai. Apklausa buvo vykdoma 2023 metų liepos – lapkričio mėnesiais raštu, pateikiant popierines anketas Vilniuje (Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikų (VUL SK) Vaikų ligų skyriuose), Kaune (Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Vaikų ligų skyriuose) ir Klaipėdoje (Klaipėdos vaikų ligoninėje) bei elektroniniu būdu socialiniame tinkle „Facebook“. Apklausiai vykdyti buvo gautas leidimas (2 priedas). Tiriamieji asmenys buvo sveiki, išnešioti, 0 – 12 mėnesių amžiaus kūdikiai. Į anketos klausimus retrospektyviai atsakė 1 – 2 metų amžiaus vaikų mamos, kurių buvo paprašyta pateikti informaciją apie vaikų maitinimą, kai jiems buvo 0 – 12 mėnesių. Tyrimo imtis apskaičiuota remiantis oficialiosios statistikos portalo duomenimis (15). 2022 metais Lietuvoje gimė 22 068 kūdikiai. Pagal tai apskaičiuota tyrimo imtis – 378 (taikant 95% pasiklovimo lygmenį ir 5% paklaidą). Iš viso buvo užpildytos 375 apklausos (144 popierinės ir 231 elektroninė). Nebuvo analizuotos tos anketos, kuriose buvo nurodyta, kad vaikas gimė neišnešiotas, turėjo lėtinių ligų arba nebuvo atsakyti visi klausimai. Į tyrimą įtrauktos 327 anketos (87,2%), iš kurių 133 buvo popierinės ir 194 – elektroninės.

Statistinė duomenų analizė atlikta naudojant Microsoft Excel 2010 ir R Commander 2.7-2 programas. Kategorinių kintamųjų rezultatai pateikti dažniais (*n*) ir procentais (%). Asociacijai tarp dviejų kategorinių kintamųjų nustatyti naudotas Pirsono Chi – kvadrato testas. Jei nors vienas tikėtinas dažnis buvo < 5 , papildomai naudotas tikslusis Fišerio kriterijus. Kiekybinių duomenų normalumui įvertinti naudotas Shapiro – Wilk testas ir nustatyta, kad duomenys nėra normaliai pasiskirstę. Asociacijai tarp kiekybinio ir kategorinio kintamojo nustatyti naudotas Mann –Whitney U testas. Rezultatai laikyti statistiškai reikšmingais, kai $p < 0,05$.

REZULTATAI

Mamos socialiniai – demografiniai duomenys ir vaiko gimimo būdas

Didžioji dalis mamų buvo 28 – 32 metų (37,6%; $n = 123$) ir 33 – 37 metų (35,5%; $n = 116$) amžiaus, turinčios aukštąjį universitetinį arba aukštąjį koleginių išsilavinimą (83,2%; $n = 272$) ir auginančios 1 vaiką (58,4%; $n = 191$). Kiek daugiau nei pusė respondenčių gyveno Vilniuje (26,9%; $n = 88$) arba Kaune (25,1%; $n = 82$). Dauguma vaikų gimė natūraliais takais (76,1%; $n = 249$), likusi dalis – per Cezario pjūvio operaciją (CPO) (23,9%; $n = 78$). Visi mamų socialiniai – demografiniai rodikliai pateikti 1 lentelėje.

1 lentelė. Mamų socialiniai – demografiniai rodikliai

Mamų socialiniai – demografiniai rodikliai	Procentai	Mamų skaičius (<i>n</i>)	
Amžius	18 – 22	4,3%	14
	23 – 27	12,2%	40
	28 – 32	37,6%	123
	33 – 37	35,5%	116
	38 ir daugiau	10,4%	34
	Iš viso	100%	327
Išsilavinimas	Aukštasis universitetinis	59,0%	193
	Aukštasis koleginių	24,2%	79
	Vidurinis arba	16,8%	55

	profesinis		
	Iš viso	100%	327
Gyvenamoji vieta	Vilnius	26,9%	88
	Kaunas	25,1%	82
	Klaipėda	10,4%	34
	Kita	37,6%	123
	Iš viso	100%	327
Kelintas vaikas šeimoje	Pirmas	58,4%	191
	Antras ar daugiau	41,6%	136
	Iš viso	100%	327

Maitinimas motinos pienu

Analizuojant duomenis apie kūdikio maitinimą motinos pienu, paaiškėjo, kad iki papildomo maitinimo pradžios, išimtinai motinos pienu maitino 59,6% (n = 195) mamų, tik APM maitino 6,7% (n = 22) apklaustųjų, o 33,7% (n = 110) maitino mišriu būdu (ir motinos pienu ir APM). 2 lentelėje pateikti duomenys apie išimtinio žindymo trukmę. Keturis mėnesius ar ilgiau išimtinai buvo žindomi 63,1% (n = 206), o šešis mėnesius – 33,7% (n = 110) kūdikių.

2 lentelė. Išimtinio žindymo trukmė

Išimtinio žindymo trukmė	Procentai	Kūdikių skaičius (n)
Trumpiau nei 1 mėnesis	13,1%	43
1 mėnesis	4,6%	15
2 mėnesiai	7,3%	24
3 mėnesiai	5,2%	17
4 mėnesiai	7,7%	25
5 mėnesiai	19,3%	63
6 mėnesiai	33,7%	110
7 mėnesiai	2,4%	8
Motinos pienu nemaitino	6,7%	22

Iš viso	100%	327

Pradėjus papildomą maitinimą, žindymą motinos pienu tęsė 69,1% (n = 226) mamų. 3 lentelėje pateikti duomenys apie maitinimo motinos pienu trukmę. Ne trumpiau nei 4 mėnesius buvo žindomi 75,2% (n = 246) kūdikių, ilgiau nei 6 mėnesius – 67% kūdikių, o 53,5% (n = 175) vaikų motinos pienu buvo maitinami 12 – 24 mėnesius.

3 lentelė. Maitinimo motinos pienu trukmė

Maitinimo motinos pienu trukmė	Procentai	Kūdikių skaičius (n)
Trumpiau nei 1 mėnesis	4,6%	15
Trumpiau nei 2 mėnesiai	3,4%	11
Trumpiau nei 3 mėnesiai	5,8%	19
Trumpiau nei 4 mėnesiai	4,3%	14
4 – 6 mėnesiai	8,2%	27
7 – 11 mėnesių	13,5%	44
12 – 24 mėnesiai	53,5%	175
Motinos pienu nemaitino	6,7%	22
Iš viso	100%	327

Įvertinus mamos socialinių – demografinių rodiklių ir vaiko gimimo būdo reikšmę žindymui, nustatyta, kad kūdikio gimimo būdas ir vaikų skaičius šeimoje buvo reikšmingai asocijuoti su tuo, koku pienu kūdikis buvo maitinimas iki papildomo maitinimo pradžios (4 lentelė). Pastebėta, kad natūraliais takais gimę kūdikiai buvo dažniau maitinami tik motinos pienu nei kūdikiai, kurie gimė per CPO – 65,1% (n = 162) ir 42,3% (n = 33) atitinkamai ($p < 0,001$), o tik APM dažniau buvo maitinami vaikai, gimę per CPO nei vaikai, gimę natūraliais takais – 15,4% (n = 12) ir 4,0% (n = 10) atitinkamai ($p < 0,001$). Mamos, auginančios 1 vaiką, rečiau maitino tik motinos pienu, nei tos, kurios augino 2 ar daugiau vaikų (52,3% (n = 100) ir 69,9% (n = 95) atitinkamai, $p < 0,01$) ir dažniau maitino mišriu būdu (39,3% (n = 75) ir 25,7%

($n = 35$) atitinkamai, $p = 0,014$). Mamos amžius ar išsilavinimas nebuvo reikšmingai asocijuoti su maitinamo pieno rūšimi ($p > 0,05$).

4 lentelė. Maitinamo pieno rūšis pagal vaiko gimimo būdą ir vaikų skaičių šeimoje

Pieno rūšis iki papildomo maitinimo pradžios				
	Tik motinos pienas	Motinos pienas ir APM	Tik APM	Iš viso
<u>Gimimo būdas</u>				
Natūraliais takais	65,1% (n = 162)	30,9% (n = 77)	4,0% (n = 10)	100% (n = 249)
Cezario pjūvio operacija	42,3% (n = 33)	42,3% (n = 33)	15,4% (n = 12)	100% (n = 78)
	$p < 0,001$	$p > 0,05$	$p < 0,001$	
<u>Kelintas vaikas</u>				
Pirmas	52,3% (n = 100)	39,3% (n = 75)	8,4% (n = 16)	100% (n = 191)
Antras ar daugiau	69,9% (n = 95)	25,7% (n = 35)	4,4% (n = 6)	100% (n = 136)
	$p < 0,01$	$p = 0,014$	$p > 0,05$	

APM – adaptuotas pieno mišinys

Analizuojant, ar mamos tęsė maitinimą motinos pienu, pradėjus papildomą kūdikio maitinimą, nustatyta asociacija su dviem rodikliais – vaiko gimimo būdu ir mamos išsilavinimu (5 lentelė). Natūraliais takais gimę vaikai dažniau buvo tęstinai maitinami motinos pienu, nei vaikai, kurie gimė per CPO – 73,9% (n = 184) ir 53,8% (n = 42) atitinkamai ($p < 0,001$). Mamos, turinčios aukštąjį universitetinį arba koleginiį išsilavinimą taip pat buvo labiau linkusios tęsti maitinimą motinos pienu, nei tos mamos, kurios turėjo vidurinį arba profesinį išsilavinimą – 73,5% (n = 200) ir 47,3% (n = 26) atitinkamai ($p < 0,001$). Mamos amžius ar vaikų skaičius šeimoje nebuvo reikšmingai asocijuoti su tęstiniu maitinimu motinos pienu ($p > 0,05$).

5 lentelė. Tęstinis maitinimas motinos pienu pagal vaiko gimimo būdą ir mamos išsilavinimą

Tęstinis maitinimas motinos pienu, pradėjus papildomą kūdikio maitinimą				
	Taip	Ne	Motinos pienu nemaitino	Iš viso
<u>Gimimo būdas</u>				
Natūraliais takais	73,9% (n = 184)	22,1% (n = 55)	4,0% (n = 10)	100% (n = 249)
Cezario pjūvio operacija	53,8% (n = 42)	30,8% (n = 24)	15,4% (n = 12)	100% (n = 78)
	<i>p < 0,001</i>	<i>p > 0,05</i>	<i>p < 0,001</i>	
<u>Išsilavinimas</u>				
Aukštasis universitetinis arba aukštasis kolegini	73,5% (n = 200)	21,0% (n = 57)	5,5% (n = 15)	100% (n = 272)
Vidurinis arba profesinis	47,3% (n = 26)	40,0% (n = 22)	12,7% (n = 7)	100% (n = 55)
	<i>p < 0,001</i>	<i>p < 0,01</i>	<i>p > 0,05</i>	

Maitinimas APM

Nors kartą per pirmus 12 mėnesių APM buvo maitinti 58,7% (n = 192) kūdikių. Iš tų vaikų, kurie yra gavę APM, 70,8% (n = 136) buvo maitinami nuolatos, o 29,2% (n = 56) APM gavo tik kelis kartus ir nebuvo maitinti nuolatos. 6 lentelėje pateikti duomenys apie maitinimo APM pradžią. Dažniausiai APM pirmą kartą duotas per pirmą mėnesį po gimimo (33,8%; n = 65) arba po 6 mėnesių amžiaus (24,5%; n = 47).

6 lentelė. APM maitinimo pradžia

APM maitinimo pradžia	Procentai	Kūdikių skaičius (n)
1 mėnuo	33,8%	65
2 mėnuo	7,8%	15

3 mėnuo	12,5%	24
4 mėnuo	8,9%	17
5 mėnuo	4,2%	8
6 mėnuo	8,3%	16
Vėliau nei 6 mėnuo	24,5%	47
Iš viso	100%	192

APM – adaptuotas pieno mišinys

Apklausus mamas, pagal kokius kriterijus rinkosi APM, daugiausiai respondenčių atsakė, kad APM rinkosi pagal gydytojų rekomendacijas (39,6%; n = 76) ir pagal APM sudėtį (37,0%; n = 71). Visi atsakymų variantai pateikti 7 lentelėje.

7 lentelė. APM pasirinkimo kriterijai

APM pasirinkimo kriterijai	Procentai	Mamų skaičius (n)
Gydytojų rekomendacijos	39,6%	76
APM sudėtis	37,0%	71
Internete pateikta informacija	26,0%	50
Draugų/giminių rekomendacijos	17,2%	33
Kaina	9,9%	19
Kiti	6,2%	12

APM – adaptuotas pieno mišinys

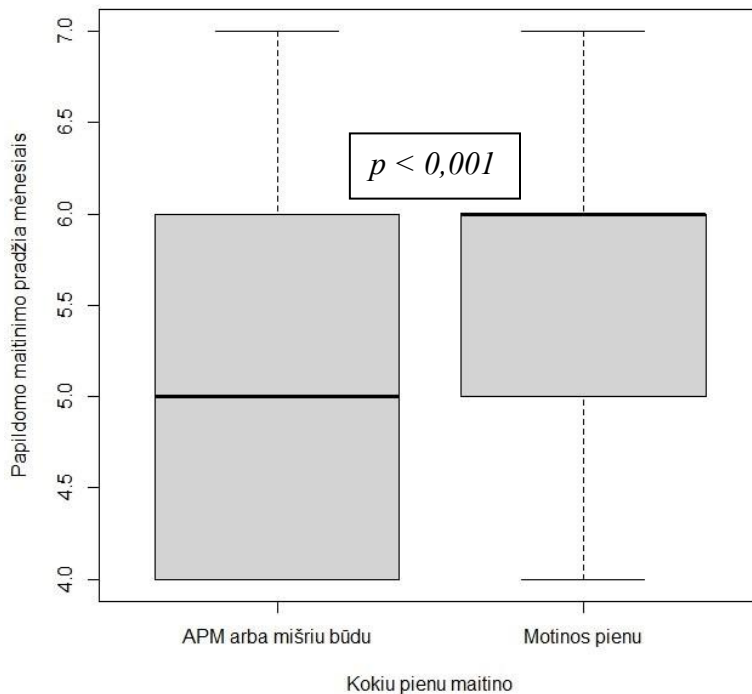
Papildomas maitinimas

Papildomo maitinimo pradžios vidurkis buvo 5,4 mėnesio. Beveik pusė kūdikių buvo pradėti papildomai maitinti 4 – 5 mėnesį (48,3%; n = 158) ir taip pat beveik pusė kūdikių pradėti papildomai maitinti 6 mėnesių amžiuje (46,8%; n = 153). Visi papildomo maitinimo pradžios duomenys pateikti 8 lentelėje.

8 lentelė. Papildomo maitinimo pradžia

Papildomo maitinimo pradžia	Procentai	Kūdikių skaičius (<i>n</i>)
4 mėnuo	16,5%	54
5 mėnuo	31,8%	104
6 mėnuo	46,8%	153
7 mėnuo	4,9%	16
Iš viso	100%	327

1 paveiksle matomi papildomo maitinimo pradžios duomenys pagal tai, koku pienu buvo maitinamas kūdikis. Papildomo maitinimo pradžios mediana buvo 6 mėnesiai, tų kūdikių, kurie buvo maitinami tik motinos pienu ir 5 mėnesiai, tų kūdikių, kurie buvo maitinti mišriu būdu arba tik APM ($p < 0,001$). Statistiškai reikšmingo skirtumo, kada kūdikis buvo pradėtas papildomai maitinti pagal motinos amžių, išsilavinimą, vaikų skaičių šeimoje ar gimimo būdą, nenustatyta ($p > 0,05$).

1 paveikslas. Papildomo maitinimo pradžia pagal pieno rūšį

APM – adaptuotas pieno mišinys

Dažniausiai pirmas maistas, kurį mamos davė kūdikiams, buvo daržovės (86,8%; n = 284). Rečiau papildomas maitinimas pradėtas nuo vaisių/uogų (8,9%; n = 29) ir grūdinių košių (4,3%; n = 14).

Beveik visi kūdikiai buvo pradėti maitinti daržovėmis iki 6 mėnesių amžiaus (93,6%; n = 306). Dominuojančios daržovės kūdikių mityboje buvo bulvės (81,4%; n = 266), morkos (77,4%; n = 253), moliūgai (73,7%; n = 241) ir brokoliai (52,0%, n = 170). Visi duomenys, apie maitinimą daržovėmis pateikti 9 lentelėje.

9 lentelė. Kūdikių maitinimas daržovėmis

Maitinimo daržovėmis pradžia	Procentai	Kūdikių skaičius (n)
4 mėnuo	15,0%	49
5 mėnuo	30,9%	101
6 mėnuo	47,7%	156
7 mėnuo	6,4%	21
Iš viso	100%	327
Dažniausiai duodamos daržovės		
Bulvės	81,4%	266
Morkos	77,4%	253
Moliūgai	73,7%	241
Brokoliai	52,0%	170
Žiediniai kopūstai	38,2%	125
Burokėliai	11,9%	39
Cukinija	10,1%	33
Kitos	15,6%	51

Kiek daugiau nei pusė kūdikių vaisius ar uogas pirmą kartą gavo iki 6 mėnesių amžiaus (51,1%; n = 167), o 48,9% (n = 160) – 7 mėnesių ar vyresniame amžiuje. Dažniausiai pasirenkami vaisiai buvo obuoliai (89,0%; n = 291), bananai (88,1%; n = 288), slyvos (42,2%; n = 138) ir kriaušės (41,3%; n = 135). Visi duomenys apie maitinimą vaisiais ir uogomis pateikti 10 lentelėje.

10 lentelė. Kūdikių maitinimas vaisiais/uogomis

Maitinimo vaisiais/uogomis pradžia	Procentai	Kūdikių skaičius (n)
4 mėnuo	4,9%	16
5 mėnuo	12,9%	42
6 mėnuo	33,3%	109
7 mėnuo	22,6%	74
Vėliau nei 7 mėnuo	26,3%	86
Iš viso	100%	327
Dažniausiai duodami vaisiai/uogos		
Obuoliai	89,0%	291
Bananai	88,1%	288
Slyvos	42,2%	138
Kriaušės	41,3%	135
Mangai	22,0%	72
Mėlynės	21,7%	71
Persikai	14,7%	48
Kiti	17,4%	76

Grūdinėmis košėmis kūdikiai dažniausiai buvo pradedami maitinti 6 – 7 mėnesį (67,1%; n = 219). Populiariausios kruopos buvo griekiai (68,8%; n = 225), avižos (61,8%; n = 202), ryžiai (44,0%; n = 144) ir kukurūzai (42,5%; n = 139). Visi duomenys apie maitinimą grūdinėmis košėmis pateikti 11 lentelėje.

11 lentelė. Kūdikių maitinimas grūdinėmis košėmis

Maitinimo grūdinėmis košėmis pradžia	Procentai	Kūdikių skaičius (n)
4 mėnuo	3,3%	11
5 mėnuo	12,8%	42

6 mėnuo	34,0%	111
7 mėnuo	33,1%	108
Vėliau nei 7 mėnuo	16,8%	55
Iš viso	100%	327
Dažniausiai duodamos grūdinės košės		
Grikliai	68,8%	225
Avižos	61,8%	202
Ryžiai	44,0%	144
Kukurūzai	42,5%	139
Miežiai	17,4%	57
Kitos	12,8%	42

Dauguma mamų mėsą kūdikiams pradėjo duoti 6 – 7 mėnesių amžiuje (53,5%; n = 175), o po 7 mėnesių – 41,0% (n = 134). Mėsos kūdikiams nedavė 1,5% (n = 5) mamų. Dažniausiai maitinama mėsa buvo vištiena (57,5%; n = 188), triušiena (53,5%; n = 175), kalakutiena (48,3%; n = 158) ir jautiena (46,2%; n = 151). Visi duomenys apie maitinimą mėsa pateikti 12 lentelėje.

12 lentelė. Kūdikių maitinimas mėsa

Maitinimo mėsa pradžia	Procentai	Kūdikių skaičius (n)
5 mėnuo	4,0%	13
6 mėnuo	26,3%	86
7 mėnuo	27,2%	89
Vėliau nei 7 mėnuo	41,0%	134
Nedavė	1,5%	5
Iš viso	100%	327
Dažniausiai duodama mėsa		
Vištiena	57,5%	188
Triušiena	53,5%	175
Kalakutiena	48,3%	158
Jautiena	46,2%	151

Veršiena	35,8%	117
Kiauliena	21,4%	70
Ėriena	14,4%	47
Kita	9,5%	31

Kūdikiai pieno produktus dažniausiai pradėjo valgyti 9 – 12 mėnesių amžiuje (62,7%; n = 205). Pieno produktų kūdikiams nedavė 3,3% (n = 11) mamų. Dažniausiai vartojami pieno produktai buvo jogurtas (85,6%; n = 280), varškė (73,1%; n = 239) ir sviestas (47,4%; n = 155). Visi duomenys apie maitinimą pieno produktais pateikti 13 lentelėje.

13 lentelė. Kūdikių maitinimas pieno produktais

Maitinimo pieno produktais pradžia	Procentai	Kūdikių skaičius (n)
Anksčiau nei 9 mėnuo	19,9%	65
9 mėnuo	15,6%	51
10 mėnuo	22,0%	72
11 mėnuo	10,4%	34
12 mėnuo	14,7%	48
Vėliau nei 12 mėnuo	14,1%	46
Nedavė	3,3%	11
Iš viso	100%	327
Dažniausiai duodami pieno produktai		
Jogurtas	85,6%	280
Varškė	73,1%	239
Sviestas	47,4%	155
Sūris	29,1%	95
Grietinė	20,8%	68
Kefyras	20,5%	67
Karvės pienas	11,9%	39
Kiti	0,6%	2

Kiaušinių ir žuvų mamos dažniausiai davė kūdikiams nuo 7 mėnesio ar vėliau – 70,9% (n = 232) ir 67,6% (n = 221) atitinkamai. Kiaušinio kūdikiams nedavė 4,6% (n = 15) mamų, o žuvies – 9,5% (n = 31) mamų. Visi duomenys apie maitinimą kiaušiniu ir žuvimi pateikti 14 lentelėje.

14 lentelė. Kūdikių maitinimas kiaušiniu ir žuvimi

Maitinimo kiaušiniu pradžia	Procentai	Kūdikių skaičius (n)
5 mėnuo	1,2%	4
6 mėnuo	7,7%	25
7 mėnuo	15,6%	51
Vėliau nei 7 mėnuo	70,9%	232
Nedavė	4,6%	15
Iš viso	100%	327
Maitinimo žuvimi pradžia		
6 mėnuo	7,0%	23
7 mėnuo	15,9%	52
Vėliau nei 7 mėnuo	67,6%	221
Nedavė	9,5%	31
Iš viso	100%	327

Žemiau pateiktoje 15 lentelėje nurodytas maisto produktų vartojimo dažnis per savaitę. Daržovėmis, vaisiais ir grūdinėmis košėmis kūdikiams dažniausiai buvo maitinami 6 – 7 kartus per savaitę, mėsa dažniausiai gaudavo 4 – 5 kartus per savaitę, o kiaušinių, žuvų ir pieno produktus 2 – 3 kartus per savaitę. Beveik trečdalis kūdikių visada buvo maitinami mamos (29,4%; n = 96), 11,9% (n = 39) kūdikių dažniausiai valgė savarankiškai ir daugiau nei pusė kūdikių papildomą maistą valgė kombinuotai – kartais buvo maitinami mamos, o kartais valgė patys (58,7%; n = 192). Dauguma mamų naujus maisto produktus į kūdikio mitybą įtraukdavo dažniau nei kas 7 dienas (75,6%; n = 247), o likusi dalis – kas 7 – 14 dienų (24,4%; n = 80).

15 lentelė. Maisto produktų vartojimo dažnis per savaitę

Maisto produktai	Dažnis per savaitę					
	6 – 7 k/sav	4 – 5 k/sav	2 – 3 k/sav	1 k/sav	< 1 k/sav	Nedavė
Daržovės	79,2% (n = 259)	17,4% (n = 57)	3,1% (n = 10)	0,3% (n = 1)	0	0
Vaisiai/uogos	44,7% (n = 146)	34,2% (n = 112)	19,3% (n = 63)	1,5% (n = 5)	0,3% (n = 1)	0
Grūdinės košės	52,6% (n = 172)	32,7% (n = 107)	13,8% (n = 45)	0,6% (n = 2)	0,3% (n = 1)	0
Mėsa	28,4% (n = 93)	41,0% (n = 134)	25,4% (n = 83)	2,8% (n = 9)	0,9% (n = 3)	1,5% (n = 5)
Kiaušinis	0,9% (n = 3)	6,7% (n = 22)	49,3% (n = 161)	28,4% (n = 93)	10,1% (n = 33)	4,6% (n = 15)
Žuvis	0,3% (n = 1)	3,1% (n = 10)	39,4% (n = 129)	30,6% (n = 100)	17,1% (n = 56)	9,5% (n = 31)
Pieno produktai	10,1% (n = 33)	24,5% (n = 80)	46,1% (n = 151)	9,5% (n = 31)	6,4% (n = 21)	3,4% (n = 11)

k/sav – kartai per savaitę

Gaminant maistą kūdikiui, 30,0% (n = 98) mamų atsakė, kad papildomai gaminimo metu naudojo druską, o 4,6% (n = 15) papildomai naudojo cukrų. Druskos naudojimas reikšmingai asocijuotas su tuo, koku pienu buvo maitintas kūdikis iki papildomo maitinimo pradžios – dažniau druską gaminimo metu naudojo tos mamos, kurios kūdikį maitino tik APM, nei tos mamos, kurios kūdikį maitino tik motinos pienu arba mišriu būdu – 54,5% (n = 12) ir 28,2% (n = 86) atitinkamai ($p < 0,01$). Druskos ir cukraus naudojimas kūdikio mityboje nebuvo asocijuotas su mamos amžiumi, išsilavinimu, vaikų skaičiumi šeimoje ar vaiko gimimo būdu ($p > 0,05$).

Išnagrinėjus duomenis apie papildomų skysčių vartojimą (16 lentelė), nustatyta, kad pirmaisiais 6 mėnesiais dauguma kūdikių papildomų skysčių nevirtavo (57,8%; n = 189) arba papildomai gėrė vandenį (41,3%; n = 135), o nuo 6 mėnesių amžiaus, beveik visi vaikai gavo

vandenį (96,3%; n = 315), ketvirtadalis gėrė ir arbatą (25,1%; n = 82), o 15,0% (n = 49) vartojo ir vaisių sultis.

16 lentelė. Papildomų skysčių vartojimas kūdikystėje

Papildomi skysčiai 0 – 6 mėnesių amžiuje	Procentai	Kūdikių skaičius (n)
Vanduo	41,3%	135
Arbata	5,8%	19
Vaisių sultys	3,4%	11
Kiti	0,3%	1
Papildomų skysčių nedavė	57,8%	189
Papildomi skysčiai 6 – 12 mėnesių amžiuje		
Vanduo	96,3%	315
Arbata	25,1%	82
Vaisių sultys	15,0%	49
Kiti	0,6%	2
Papildomų skysčių nedavė	1,5%	5

Daugelis mamų dažniausiai maistą gamindavo namuose ir kartais pirkdavo komerciškai paruoštą kūdikių maistą (pavyzdžiui, tyreles, trapučius ir kt.) – 84,1% (n = 275). Visada tik namuose pagamintu maistu maitino 13,8% (n = 45) mamų ir tik 2,1% (n = 7) dažniau pirkdavo komerciškai paruoštą maistą nei gamindavo namuose. Dažniausiai perkamas kūdikių maistas buvo vaisių ir uogų tyrelės (79,8%; n = 261) ir įvairūs užkandžiai – trapučiai, džiūvėsėliai, kūdikių sausainiai (63,3%; n = 207). Visi duomenys apie komerciškai paruošto kūdikių maisto pirkimą pateikti 17 lentelėje. 79,8% (n = 261) mamų teigė, kad perkant maistą kūdikiui, visada arba dažniausiai atkreipdavo dėmesį, kad produktas būtų ekologiškas.

17 lentelė. Komerciškai paruošto kūdikių maisto pirkimas

Kūdikių maistas	Procentai	Kūdikių skaičius (n)
Vaisių/uogų tyrėlės	79,8%	261
Trapučiai, džiovėsėliai, kūdikių sausainiai	63,3%	207
Daržovių tyrėlės	33,0%	108
Daržovių ir mėsos tyrėlės	26,6%	87
Kūdikių košės	33,6%	110
Paruošto maisto nepirko	13,8%	45

18 lentelėje pateikti duomenys apie profilaktinį vitaminų ir maisto papildų vartojimą kūdikystėje. Beveik visi kūdikiai vartoja vitaminą D (91,7%; n = 300), kiek daugiau nei ketvirtadalis vaikų vartoja probiotikus (27,2%; n = 89) ir 24,8% (n = 81) vartoja žuvų taukus.

18 lentelė. Profilaktinis vitaminų ir maisto papildų vartojimas kūdikystėje

Profilaktiškai vartojami vitaminai ir maisto papildai kūdikystėje	Procentai	Kūdikių skaičius (n)
Vitaminas D	91,7%	300
Probiotikai	27,2%	89
Žuvų taukai	24,8%	81
Vitaminas C	4,0%	13
Geležies papildai	6,7%	22
Jokių vitaminų ir maisto papildų nevartojo	5,8%	19
Kiti	1,8%	6

Apklausus mamas, kokiais informacijos šaltiniais naudojosi, norėdamos sužinoti apie kūdikių maitinimą, dauguma atsakė, kad rėmėsi gydytojų rekomendacijomis (64,8%; n = 212),

interneto portalais/socialiniais tinklais (62,4%; n = 204) arba draugų/giminių patarimais (50,5%; n = 165). Visi duomenys apie informacijos šaltinius pateikti 19 lentelėje. Beveik visos mamos (98,8%; n = 322) galvojo, kad kūdikius maitino teisingai, kai jiems buvo 0 – 12 mėnesių.

19 lentelė. Informacijos šaltiniai apie kūdikių mitybą, kuriais rėmėsi mamos

Informacijos šaltiniai apie kūdikių mitybą	Procentai	Mamų skaičius (n)
Gydytojų rekomendacijos	64,8%	212
Interneto portalai/socialiniai tinklai	62,4%	204
Draugų/giminių patarimai	50,5%	165
Knygos	48,6%	159
Oficialios specialistų rekomendacijos (PSO, ESPGHAN ir kt.)	31,5%	103
Kiti	4,6%	15

ESPGHAN – Europos vaikų gastroenterologijos, hepatologijos ir mitybos draugija, PSO – Pasaulio sveikatos organizacija

APTARIMAS

Šiame tyrime buvo išanalizuoti sveikų, išnešiotų, 0 – 12 mėnesių amžiaus kūdikių maitinimo ypatumai Lietuvoje. Buvo išnagrinėti duomenys apie žindymą, maitinimą APM, papildomą maitinimą ir įvertinta asociacija tarp mamos socialinių – demografinių faktorių, vaiko gimimo būdo ir tam tikrų maitinimo ypatumų.

Šio tyrimo duomenys atskleidė, kad iki papildomo maitinimo pradžios, 59,6% mamų išimtinai žindė motinos pienu, o trečdalis mamų (33,7%) maitino mišriu būdu, kuomet kūdikis gavo ir motinos pieną ir APM. Taigi, didžioji dalis kūdikių (93,3%) buvo nors kartą maitinti motinos pienu. Įvairiose Europos šalyse atlikti tyrimai rodo, kad žindymą, gimus naujagimiui, pradeda 56 – 98% mamų. Mažiausios žindymo apimtys po gimdymo buvo Airijoje (56%), o didžiausios Graikijoje (95%) bei Norvegijoje (98%) (10,16–19). Išimtinio ar kombinacijoje su APM žindymo apimtys mažėja kiekvieną mėnesį. 2008 – 2010 metais atliktas tyrimas Kaune

parodė, kad 3 – 5 mėnesių amžiuje nors kiek motinos pienu buvo maitinami 54% kūdikių, o 6 mėnesių amžiuje – 30% kūdikių (20). Naujesnis tyrimas, atliktas 2016 – 2017 metais VUL SK Akušerijos ir ginekologijos centre, nustatė, kad 3 mėnesių amžiuje 71% mamų maitino savo pienu (išimtinai ar kombinacijoje su APM), o 6 mėnesius maitino 59% mamų (21). Mūsų rezultatai parodė didesnes žindymo apimtis Lietuvoje, nei ankstesniais metais publikuoti tyrimai – ne trumpiau nei 4 mėnesius motinos pienu buvo maitinami 75,2% kūdikių, o ilgiau nei 6 mėnesius – 67% vaikų. Palyginus su kitomis šalimis, Lietuvoje žindymas buvo labiau paplitęs, pavyzdžiui, 4 mėnesių amžiuje Airijoje žindė 44%, o Graikijoje 56% mamų (16,19). Europoje žindymas 6 mėnesių amžiuje buvo 38 – 77% (mažiausias Airijoje, o didžiausias Norvegijoje) (10,16,19).

Mūsų tyrime buvo vertinama ir išimtinio žindymo trukmė. Buvo nustatyta, kad 63,1% kūdikių buvo išimtinai žindomi ne trumpiau nei 4 mėnesius, o trečdalis vaikų (33,7%) – iki 6 mėnesių amžiaus. Anksčiau Vilniuje atlikto tyrimo rezultatai buvo panašūs – 6 mėnesių amžiuje Lietuvoje išimtinai buvo žindomi 39% kūdikių (21). Nedidelis sumažėjimas gali būti dėl to, kad Lietuvoje, atsižvelgiant į ESPGHAN rekomendacijas, aktyviai skatinama pradėti papildomą maitinimą tarp 4 ir 6 mėnesių amžiaus. Kitose Europos šalyse išimtinio žindymo trukmės panašios kaip Lietuvoje, pavyzdžiui, Italijoje 6 mėnesius išimtinai žindė 33% mamų (17), o Vokietijoje 4 mėnesių amžiuje išimtinai žindė 70%, o 6 mėnesių amžiuje 36% mamų (22). Mažesnės išimtinio maitinimo motinos pienu apimtys nustatytos Airijoje ir Graikijoje, kur bent 4 mėnesius išimtinai žindė tik 15% ir 25% mamų (16,19).

Pradėjus papildomą kūdikio maitinimą, rekomenduojama toliau tęsti žindymą (9). Mūsų tyrimas atskleidė, kad kiek daugiau nei pusė (53,5%) vaikų motinos pienu buvo maitinami iki 12 – 24 mėnesių amžiaus. Ankstesnis Lietuvoje atliktas tyrimas parodė kiek prastesnius rezultatus – 12 mėnesių amžiuje motinos pienu maitino 42% mamų (21). Europos šalių duomenys skirtingi, pavyzdžiui, Vokietijoje 12 mėnesių amžiuje buvo maitinami tik 13%, o Norvegijoje 51% vaikų (10,23,24). Australijoje atlikto tyrimo duomenimis 12 mėnesių amžiuje motinos pienu buvo maitinami 32% vaikų, o 24 mėnesių amžiuje – 7,5% vaikų (25).

Įvertinus mamos socialinių – demografinių faktorių ir vaiko gimimo būdo įtaką žindymo ypatumams, buvo rastos asociacijos su mamos išsilavinimu, vaikų skaičiumi šeimoje ir vaiko gimimo būdu. Pastebėta, kad kūdikiai, gimę per CPO, buvo rečiau išimtinai žindomi ir tęstinai

maitinami motinos pienu, pradėjus papildomą maitinimą. Neigiamą CPO įtaką žindymui rado ir kiti tyrimai. Lietuvių atliktame tyrime buvo nustatyta, kad 46% moterų, kurios gimdė per CPO, nepradėjo žindyti kūdikio per pirmas 2 – 4 paras po gimdymo, tuo tarpu žindymo nepradėjo beveik per pusę mažiau moterų (21%), gimdžiusių natūraliai (21). Vokietijoje ir Lenkijoje atlikti tyrimai parodė, kad CPO sumažino šansus išimtinai žindyti iki 4 mėnesių amžiaus (22,26), o Graikijoje pastebėta, kad CPO buvo neigiamai asocijuota su išimtinu žindymu 1 mėnesio amžiuje (19). Australai nustatė, jog CPO padidino riziką, kad kūdikis niekada nebus maitinamas motinos pienu (27). Ispanijoje atliktas tyrimas parodė, kad CPO 5 kartus padidino riziką nepasiekti žindymo tikslų (28). Nors savo tyrime neradome asociacijos tarp mamos išsilavinimo ir išimtinio žindymo trukmės, tačiau tyrimai, atlikti Lenkijoje, Graikijoje ir Italijoje parodė, kad aukštesnis mamos išsilavinimas buvo susijęs su ilgesne išimtinio žindymo trukme (19,26,29).

Šiame tyrime nustatėme, kad mamos, kurios turėjo daugiau nei vieną vaiką, buvo labiau linkusios maitinti tik motinos pienu iki papildomo maitinimo pradžios. Airijoje atliktas tyrimas taip pat parodė, kad mamos, auginančios daugiau nei vieną vaiką, dažniau išimtinai žindė, nei mamos, turinčios vieną vaiką (18). Danijoje buvo nustatyta, kad mamos, auginančios 2 ir daugiau vaikų, 1,5 savaitės ilgiau išimtinai žindė kūdikį, lyginant su pirmakartėmis mamomis (30).

Mūsų tyrimas parodė, kad mamos su aukštesniu universitetiniu ar koleginiu išsilavinimu dažniau tęsė žindymą, pradėjus papildomą maitinimą, lyginant su mamomis, kurios turėjo vidurinį ar profesinį išsilavinimą. Teigiama asociacija tarp mamos išsilavinimo ir ilgesnės žindymo trukmės buvo rasta ir kitame lietuvių tyrime, kuriame nustatė, kad mamos su aukštesniu išsilavinimu buvo labiau linkusios žindyti ilgiau nei 6 mėnesius (20). Graikijoje buvo nustatyta, kad maitinimas motinos pienu 6 mėnesius buvo teigiamai asocijuotas su aukštesniu mamos išsilavinimu, o australai rado, kad 12 mėnesių ar ilgiau žindyti buvo labiau linkusios mamos su aukštesniu universitetiniu išsilavinimu (19,25).

Šiame tyrime buvo nustatyta, kad vidutiniškai papildomas maitinimas pradėtas 5,4 mėnesių amžiuje. 48,3% mamų papildomą maitinimą pradėjo 4 – 5 mėnesį, o 46,8% – 6 mėnesį. Panašiai papildomas maitinimas pradėtas ir kitose Europos šalyse – Prancūzijoje vidutiniškai 5,2 mėnesių, o Ispanijoje – 5 mėnesių amžiuje (31,32). Lenkijoje ir Austrijoje atlikto tyrimo metu paaiškėjo, kad dauguma (65%) kūdikių papildomą maistą pradėjo valgyti 4 – 5 mėnesį ir tik trečdalis 6

mėnesių amžiuje (33). Norvegijoje net 63% kūdikių pirmąjį papildomą maistą gavo 4 – 4,5 mėnesių amžiuje, o Italijoje 77% kūdikių papildomą maitinimą pradėjo 5 – 6 mėnesių amžiuje (23,34). Mūsų tyrime buvo nustatyta, kad papildomą maitinimą anksčiau pradėjo tie kūdikiai, kurie nebuvo išimtinai žindomi. Asociacija tarp žindymo ir papildomo maitinimo pradžios taip pat buvo rasta ir kitose šalyse. Įvairūs tyrimai, atlikti Prancūzijoje, Lenkijoje, Austrijoje ir Nyderlanduose parodė, kad trumpiau žindomi arba iš viso nežindomi kūdikiai buvo anksčiau pradėti papildomai maitinti (24,31,33,35). Jungtinėse Amerikos Valstijose (JAV) taip pat buvo nustatyta, kad kūdikiai, maitinti tik APM, anksčiau pradėjo valgyti papildomą maistą (36).

Daugumos (86,8%) kūdikių pirmas papildomas maistas buvo daržovės, kurias beveik visi kūdikiai pradėjo valgyti 4 – 6 mėnesį ir valgė 6 – 7 kartus per savaitę. Vaisius, uogas bei grūdines košes beveik pusė kūdikių pradėjo valgyti 7 mėnesių ar vyresniame amžiuje ir dažniausiai valgydavo bent 4 kartus per savaitę. Beveik visos mamos mėsą į kūdikio mitybą įtraukė 6 – 7 mėnesį ar vėliau (53,5% ir 41% atitinkamai) ir duodavo 4 – 7 kartus per savaitę. Tik 1,5% kūdikių nebuvo maitinami mėsa iki 12 mėnesių amžiaus. Pieno produktų vartojimo pradžia buvo įvairi – 35,5% kūdikių juos pradėjo vartoti iki 9 mėnesių amžiaus, beveik pusė (47,1%) 10 – 12 mėnesį, o 14,1% – vėliau nei 12 mėnesį. Dažniausiai pieno produktai buvo valgomi 2 – 3 kartus per savaitę. Dauguma mamų kiaušinių ir žuvį pradėjo duoti vėliau nei 7 mėnesį ir maitindavo 1 – 3 kartus per savaitę, o beveik 10% mamų žuvies per pirmus 12 mėnesių nedavė. Nagrinėjant mokslinę literatūrą, buvo rasti du tyrimai, kurie analizavo panašius duomenis – vienas jų atliktas Skandinavijos šalyse (Norvegijoje ir Švedijoje), kitas tyrimas – Ispanijoje. Tose šalyse pirmas maistas, nuo kurio pradėtas papildomai maitinti kūdikis, dažniausiai buvo grūdinės košės arba vaisiai, tuo tarpu mūsų tyrime populiariausias pirmas kūdikio maistas buvo daržovės. Daržovėmis kūdikiai buvo maitinami panašiai, kaip ir mūsų šalyje – 6 mėnesių amžiuje apie 90% kūdikių valgė daržoves 5 – 7 kartus per savaitę, tačiau buvo pastebėti skirtumai maitinant vaisiais ir grūdinėmis košėmis – lyginant su mūsų tyrimu, vaisius ir grūdines košes kūdikiai Skandinavijoje ir Ispanijoje pradėjo valgyti anksčiau – dauguma kūdikių šiuos produktus valgė 6 mėnesių amžiuje. Panašumai ir skirtumai buvo rasti mėsos vartojime – tose šalyse mėsą vidutiniškai pradėjo valgyti 7 mėnesį, tačiau ją valgydavo rečiau – 3 – 4 kartus per savaitę, o Skandinavijoje 6% kūdikių nevalgė mėsos per pirmus 12 mėnesių. Pieno produktų vartojimo įpročiai taip pat buvo šiek tiek skirtingi – pastebėta, kad pieno produktai pradėti vartoti ankstesniame amžiuje – Ispanijoje beveik pusė kūdikių pieno produktus vartojo kasdien 7

mėnesių amžiuje, o Skandinavijoje 41% kūdikių valgė pieno produktus 9 mėnesių amžiuje. Kiaušinio ir žuvies vartojimo pradžia buvo panaši – abu tyrimai parodė, kad šiuos produktus kūdikiai dažniausiai pradėjo valgyti 9 – 10 mėnesį, tačiau pastebėta, kad žuvį vartojo dažniau – Ispanijoje beveik pusė vaikų žuvį valgydavo 3 – 4 kartus per savaitę, o Skandinavijos šalyse iki 12 mėnesių žuvį valgė 93% kūdikių (32,37).

ESPGHAN gairės nurodo, kad papildomo kūdikių maitinimo metu neturėtų būti naudojama druska ir cukrus, o vaisių sulčių ar kitų saldintų gėrimų vartojimas turėtų būti minimalus (9). Tyrimo rezultatai parodė, kad beveik trečdalis mamų (30%), gamindamos maistą kūdikiui, naudojo druską. Druskos vartojimas buvo reikšmingai asocijuotas su tuo, kokiu pienu buvo maitintas kūdikis iki papildomo maitinimo pradžios – dažniau druską naudojo mamos, kurios kūdikį maitino tik APM. Pridėtinio cukraus vartojimas buvo mažesnis – 4,6% mamų teigė, kad kūdikio maiste naudojo cukrų. 6 – 12 mėnesių amžiaus grupėje, 15% kūdikių gėrė vaisių sultis. Prancūzijoje atliktas tyrimas, kuriame buvo vertinamas druskos ir cukraus vartojimas iki 10 mėnesių amžiaus, parodė panašų druskos vartojimo dažnį – 25%, tačiau cukraus vartojimo dažnis buvo didesnis nei mūsų tyrime – 25%, o ispanų tyrimas atskleidė, kad 3 – 18 mėnesių vaikų populiacijoje druską naudojo 36% mamų (32,38). Lenkijoje ir Austrijoje atlikto tyrimo metu paaiškėjo, kad kūdikiai, kurie nebuvo išimtinai žindomi arba buvo žindomi trumpiau nei 3 mėnesius, dažniau vartojo druską (39). Vaisių sulčių vartojimas kitose šalyse buvo didesnis – Nyderlanduose 6 mėnesių amžiuje 20% kūdikių gerdavo saldžius gėrimus (sultis ar vaisvandenius), o JAV 6 – 12 mėnesių amžiuje vaisių sultis vartojo 20 – 45% kūdikių (24,36). Nors mūsų tyrime nebuvo rasta asociacija tarp druskos vartojimo ir vaikų skaičiaus šeimoje, tačiau Lenkijoje, Austrijoje ir Prancūzijoje atlikti tyrimai parodė, kad mamos, turinčios daugiau nei vieną vaiką, dažniau naudojo druską kūdikio maiste (38,39).

Dauguma mamų visada arba dažniausiai maistą kūdikiui ruošdavo namuose (97,2%). Tik 2,1% mamų teigė, kad dažniau pirkdavo komerciškai paruoštą kūdikių maistą nei gamindavo namuose. Kitų Europos šalių duomenys rodo, kad komerciškai paruoštas kūdikių maistas yra populiariesnis – Italijoje, Norvegijoje ir Švedijoje 33 – 45% kūdikių dažniau valgė komerciškai paruoštą maistą, nei maistą, pagamintą namuose, o Ispanijoje 7% mamų visada maitino tik komerciškai paruoštu maistu (32,34,37).

Dažniausiai nurodyti informacijos šaltiniai, kuriais rėmėsi mamos, norėdamos sužinoti apie kūdikių maitinimą, buvo gydytojų rekomendacijos, interneto portalų ar socialinių tinklų pateikta informacija ir draugų ar giminių patarimai. Panašūs rezultatai buvo gauti ir kitose Europos šalyse – populiariausi informacijos šaltiniai apie žindymą ar papildomą maitinimą buvo gydytojų rekomendacijos, šeimos narių ar kitų tėvų patarimai ir internete pateikta informacija (17,40,41).

Tyrimo trūkumai. Apklausti daugiausia miesto gyventojai, kurie gydėsi ligoninėse, todėl tai gali neatspindėti visos Lietuvos duomenų. Duomenys gauti internetinėje apklausoje gali būti skirtingi nuo duomenų apklausiant tiesiogiai, nes į internetines apklausas dažniau atsako labiau aktyvios ir daugiau besidominčios mamos. Tyrimo metu nustatėme asociacijas tarp įvairių socialinių – demografinių rodiklių, vaiko gimimo būdo ir maitinimo ypatumų, tačiau nebuvo išsiaiškintos skirtingų rezultatų priežastys. Mes rinkome informaciją retrospektyviai iš mamų, kurios neseniai turėjo kūdikį, tačiau gauti duomenys nėra tokie tikslūs, kokie būtų gauti prospektyvinio tyrimo metu.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Šiame tyrime buvo nustatyti kūdikių maitinimo ypatumai Lietuvoje ir gauti rezultatai palyginti su mokslinėje literatūroje pateiktais duomenimis. Didžioji dauguma kūdikių buvo nors kartą maitinti motinos pienu. Beveik du trečdaliai vaikų buvo išimtinai žindomi 4 – 6 mėnesius. Daugiau nei pusė mamų motinos pienu maitino 12 – 24 mėnesius. Maitinimui motinos pienu ir žindymo trukmei įtakos turėjo vaiko gimimo būdas, mamos išsilavinimas ir vaikų skaičius šeimoje. Beveik visi kūdikiai pradėti papildomai maitinti 4 – 6 mėnesių amžiuje ir pirmas jų maistas buvo daržovės. Dažniausiai vartojami maisto produktai buvo daržovės, vaisiai, uogos, grūdinės košės bei mėsa. Papildomo maitinimo pradžia buvo asocijuota su iki tol maitinamo pieno rūšimi. Trečdalis kūdikių vartojo jiems nerekomenduojamus druską ar cukrų. Daugelis gautų rezultatų buvo panašūs į kitų tyrimų pateiktus duomenis, tačiau rasti ir tam tikri skirtumai.

Analizės metu buvo pastebėta, kad prastesnius žindymo rezultatus pasiekė tos mamos, kurios gimdė per Cezario pjūvio operaciją, augino vieną vaiką arba turėjo žemesnį išsilavinimą, todėl ateityje būtų galima išsiaiškinti, kokios yra šių skirtumų priežastys. Svarbu, kad sveikatos priežiūros specialistai atkreiptų ypatingą dėmesį į šias mamų grupes ir padėtų kūdikio maitinimo

klausimais. Taip pat buvo nustatyta, kad dalis kūdikių buvo maitinami jiems netinkamais produktais, tokiais kaip druska, cukrus ar vaisių sultys, todėl yra svarbu išsamiai informuoti mamas apie teisingą kūdikių maitinimą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Verduci E, Gianni ML, Vizzari G, Vizzuso S, Cerasani J, Mosca F, et al. The Triad Mother-Breast Milk-Infant as Predictor of Future Health: A Narrative Review. *Nutrients*. 2021 Feb 2;13(2):486.
2. Binns C, Lee M, Low WY. The Long-Term Public Health Benefits of Breastfeeding. *Asia Pac J Public Health*. 2016 Jan 1;28(1):7–14.
3. Koletzko B, Godfrey K, Poston L, Szajewska H, van Goudoever J, de Waard M, et al. Nutrition during pregnancy, lactation, and early childhood and its implications for maternal and long-term child health: the EarlyNutrition Project recommendations. *Ann Nutr Metab*. 2019;74(2):93–106.
4. Finn S, Culligan EP, Snelling WJ, Sleator RD. Early life nutrition. *Sci Prog*. 2018 Oct 1;101(4):332–59.
5. Morniroli D, Consales A, Crippa BL, Vizzari G, Ceroni F, Cerasani J, et al. The Antiviral Properties of Human Milk: A Multitude of Defence Tools from Mother Nature. *Nutrients*. 2021 Feb 22;13(2):694.
6. Lyons KE, Ryan CA, Dempsey EM, Ross RP, Stanton C. Breast Milk, a Source of Beneficial Microbes and Associated Benefits for Infant Health. *Nutrients*. 2020 Apr 9;12(4):1039.
7. Ladomenou F, Moschandreas J, Kafatos A, Tselentis Y, Galanakis E. Protective effect of exclusive breastfeeding against infections during infancy: a prospective study. *Arch Dis Child*. 2010 Dec 1;95(12):1004–8.
8. Kramer MS, Kakuma R. The optimal duration of exclusive breastfeeding: a systematic review. *World Health Organization*. 2001 Jan.
9. Fewtrell M, Bronsky J, Campoy C, et al. Complementary Feeding: A Position Paper by the European Society for Paediatric Gastroenterology, Hepatology, and Nutrition (ESPGHAN) Committee on Nutrition. *J Pediatr Gastroenterol Nutr*. 2017 Jan;64(1):119-132.2
10. Theurich MA, Davanzo R, Busck-Rasmussen M, Díaz-Gómez NM, Brennan C, Kylberg E, et al. Breastfeeding Rates and Programs in Europe: A Survey of 11 National Breastfeeding Committees and Representatives. *J Pediatr Gastroenterol Nutr*. 2019 Mar;68(3):400.

11. Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema [Internet]. [cited 2024 Apr 6]. Available from: https://sveikstat.hi.lt/chart-summary-ctry.aspx?top_uid=348&top_loc=ctry&sel_rep_panel=0&lang=lit&hide_filters
12. Ahern GJ, Hennessy AA, Ryan CA, Ross RP, Stanton C. Advances in Infant Formula Science. *Annu Rev Food Sci Technol*. 2019;10(1):75–102.
13. Butte NF, Lopez-Alarcon MG, Garza C. Nutrient adequacy of exclusive breastfeeding for the term infant during the first six months of life. World Health Organization. 2002 Feb.
14. D’Auria E, Borsani B, Pendezza E, Bosetti A, Paradiso L, Zuccotti GV, et al. Complementary Feeding: Pitfalls for Health Outcomes. *Int J Environ Res Public Health*. 2020 Oct 29;17(21):7931.
15. Gimstamumas - Oficialiosios statistikos portalas [Internet]. [cited 2024 Apr 6]. Available from: <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-gyventojai-2023/gimstamumas>
16. Hemmingway A, Fisher D, Berkery T, Dempsey E, Murray DM, Kiely ME. A detailed exploration of early infant milk feeding in a prospective birth cohort study in Ireland: combination feeding of breast milk and infant formula and early breast-feeding cessation. *Br J Nutr*. 2020 Aug;124(4):440–9.
17. Cascone D, Tomassoni D, Napolitano F, Di Giuseppe G. Evaluation of Knowledge, Attitudes, and Practices about Exclusive Breastfeeding among Women in Italy. *Int J Environ Res Public Health*. 2019 Jun 14;16(12):2118.
18. Murphy R, Foley C, Verling AM, O’Carroll T, Flynn R, Rohde D. Women’s experiences of initiating feeding shortly after birth in Ireland: A secondary analysis of quantitative and qualitative data from the National Maternity Experience Survey. *Midwifery*. 2022 Apr 1;107:103263.
19. Iliodromiti Z, Zografaki I, Papamichail D, Stavrou T, Gaki E, Ekizoglou C, et al. Increase of breast-feeding in the past decade in Greece, but still low uptake: cross-sectional studies in 2007 and 2017. *Public Health Nutr*. 23(6):961–70.
20. Levinienė G, Tamulevičienė E, Kudzytė J, Zaborskis A, Aželienė I, Labanauskas L. Factors Associated With Breastfeeding Duration. *Med Kaunas Lith*. 2013 Oct 5;49:415–21.
21. Zitkute V, Snieckuviene V, Zakareviciene J, Pestenyte A, Jakaite V, Ramasauskaite D. Reasons for Breastfeeding Cessation in the First Year after Childbirth in Lithuania: A Prospective Cohort Study. *Medicina (Kaunas)*. 2020 May 9;56(5):226.
22. Ludwig A, Doyle IM, Löffler A, Breckenkamp J, Spallek J, Razum O, et al. The impact of psychosocial factors on breastfeeding duration in the BaBi-Study. Analysis of a birth cohort study in Germany. *Midwifery*. 2020 Jul 1;86:102688.

23. Kristiansen AL, Myhre JB, Paulsen MM, Totland TH, Lande B, Andersen LF. Secular trends in infant feeding practices during the first year of life in Norway: findings from 1998 to 2019 – the Spedkost surveys. *Br J Nutr.* 131(5):851–9.
24. Wang L, van Grieken A, van der Velde LA, Vlasblom E, Beltman M, L’Hoir MP, et al. Factors associated with early introduction of complementary feeding and consumption of non-recommended foods among Dutch infants: the BeeBOFT study. *BMC Public Health.* 2019 Apr 8;19:388.
25. Scott J, Ahwong E, Devenish G, Ha D, Do L. Determinants of Continued Breastfeeding at 12 and 24 Months: Results of an Australian Cohort Study. *Int J Environ Res Public Health.* 2019 Oct;16(20):3980.
26. Tracz J, Gajewska D, Myszkowska-Ryciak J. The Association between the Type of Delivery and Factors Associated with Exclusive Breastfeeding Practice among Polish Women—A Cross-Sectional Study. *Int J Environ Res Public Health.* 2021 Oct 19;18(20):10987.
27. Gallegos D, Parkinson J, Duane S, Domegan C, Jansen E, Russell-Bennett R. Understanding breastfeeding behaviours: a cross-sectional analysis of associated factors in Ireland, the United Kingdom and Australia. *Int Breastfeed J.* 2020 Dec 2;15:103.
28. Santacruz-Salas E, Aranda-Reneo I, Segura-Fragoso A, Cobo-Cuenca AI, Laredo-Aguilera JA, Carmona-Torres JM. Mothers’ Expectations and Factors Influencing Exclusive Breastfeeding during the First 6 Months. *Int J Environ Res Public Health.* 2020 Jan;17(1):77.
29. Colombo L, Crippa BL, Consonni D, Bettinelli ME, Agosti V, Mangino G, et al. Breastfeeding Determinants in Healthy Term Newborns. *Nutrients.* 2018 Jan 5;10(1):48.
30. Kronborg H, Foverskov E. Multifactorial influence on duration of exclusive breastfeeding; a Danish cohort study. *PLoS ONE.* 2020 Sep 1;15(9):e0238363.
31. Bournez M, Ksiazek E, Wagner S, Kersuzan C, Tichit C, Gojard S, et al. Factors associated with the introduction of complementary feeding in the French ELFE cohort study. *Matern Child Nutr.* 2017 Oct 20;14(2):e12536.
32. Klerks M, Roman S, Bernal MJ, Haro-Vicente JF, Sanchez-Siles LM. Complementary Feeding Practices and Parental Pressure to Eat among Spanish Infants and Toddlers: A Cross-Sectional Study. *Int J Environ Res Public Health.* 2021 Feb 18;18(4):1982.
33. Zielinska MA, Rust P, Masztalerz-Kozubek D, Bichler J, Hamułka J. Factors Influencing the Age of Complementary Feeding—A Cross-Sectional Study from Two European Countries. *Int J Environ Res Public Health.* 2019 Oct;16(20):3799.
34. Alvisi P, Congiu M, Ficara M, De Gregorio P, Ghio R, Spisni E, et al. Complementary Feeding in Italy: From Tradition to Innovation. *Children.* 2021 Jul 26;8(8):638.

35. Camier A, Chabanet C, Davisse-Paturet C, Ksiazek E, Lioret S, Charles MA, et al. Characterization of Infant Feeding Practices and Related-Family Characteristics in the French Nationwide ELFE Birth Cohort. *Nutrients*. 2020 Dec 24;13(1):33.
36. Bailey RL, Stang JS, Davis TA, Naimi TS, Schneeman BO, Dewey KG, et al. Dietary and Complementary Feeding Practices of US Infants, 6 to 12 Months: A Narrative Review of the Federal Nutrition Monitoring Data. *J Acad Nutr Diet*. 2022 Dec;122(12):2337-2345.e1.
37. Saunders CM, Rehbinder EM, Carlsen KCL, Jonassen CM, LeBlanc M, Nordlund B, et al. Feeding Practices and Dietary Diversity in the First Year of Life: PreventADALL, a Scandinavian Randomized Controlled Trial and Birth Cohort Study. *J Nutr*. 2023 Aug;153(8):2463–71.
38. Bournez M, Ksiazek E, Charles MA, Lioret S, Brindisi MC, de Lauzon-Guillain B, et al. Frequency of Use of Added Sugar, Salt, and Fat in Infant Foods up to 10 Months in the Nationwide ELFE Cohort Study: Associated Infant Feeding and Caregiving Practices. *Nutrients*. 2019 Mar 29;11(4):733.
39. Masztalerz-Kozubek D, Zielinska MA, Rust P, Majchrzak D, Hamulka J. The Use of Added Salt and Sugar in the Diet of Polish and Austrian Toddlers. Associated Factors and Dietary Patterns, Feeding and Maternal Practices. *Int J Environ Res Public Health*. 2020 Jul;17(14):5025.
40. De Rosso S, Schwartz C, Ducrot P, Nicklaus S. The Perceptions and Needs of French Parents and Pediatricians Concerning Information on Complementary Feeding. *Nutrients*. 2021 Jun 22;13(7):2142.
41. Horvath A, Stróżyk A, Dziechciarz P, Szajewska H. An Online Cross-Sectional Survey of Complementary Feeding Practices during the COVID-19 Restrictions in Poland. *Nutrients*. 2021 Sep 14;13(9):3196.

PRIEDAI

1 priedas. Anketa.

Laba diena,

esu Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto VI kurso medicinos studentė Sandra Ribikauskaitė. Kartu su Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto profesoriumi Vaidotu Urbonu atliekame tyrimą, kurio tikslas yra išsiaiškinti **sveikų, išnešiotų 0 – 12 mėnesių amžiaus kūdikių** maitinimo ypatumus Lietuvoje. Jeigu šiuo metu auginate 1 – 2 metų amžiaus vaiką, kviečiu Jus prisiminti vaiko pirmuosius gyvenimo metus ir užpildyti šią anketą. Anketa yra anonimiška, o gauti rezultatai bus naudojami tik mokslo tikslais. Apklausą užpildyti užtruksite 10 – 15 minučių. Kilus klausimams, galite kreiptis sandra.ribikauskaite@mf.stud.vu.lt.

Dėkoju už Jūsų skirtą laiką!

Prašome prie kiekvieno klausimo pasirinkti vieną Jums labiausiai tinkamą atsakymą, nebent prie klausimo nurodyta, kad galima rinktis kelis atsakymų variantus.

1 DALIS

Ar Jūsų vaikas gimė išnešiotas (37 nėštumo savaitę ir vėliau)?

- Taip
- Ne (Kelintą savaitę

Ar Jūsų vaikas gimė natūraliai, t.y. ne per Cezario pjūvio operaciją?

- Taip
- Ne

Ar Jūsų vaikas 0 – 12 mėnesių amžiaus sirgo kokiais nors lėtinėmis ligomis, kurios buvo diagnozuotos gydytojo: maisto alergija, atopiniu dermatitu, lėtine širdies/inkstų/plaučių/virškinimo trakto/nervų sistemos/kt. organų liga?

- Taip (Irašyti kokia liga (-os) buvo diagnozuota (-os).....)
- Ne

Jūsų amžius:

- 18-22
- 23-27
- 28-32
- 33-37
- 38 ir daugiau

Kuriame mieste/miestelyje/kaime šiuo metu gyvenate?

- (Irašyti.....)

Jūsų išsilavinimas:

- Aukštasis universitetinis išsilavinimas
- Aukštasis koleginis išsilavinimas
- Profesinis išsilavinimas
- Vidurinis išsilavinimas
- Pagrindinis ar žemesnis išsilavinimas

Kelintas tai vaikas Jūsų šeimoje?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 ir daugiau

2 DALIS: MAITINIMAS MOTINOS PIENU

Išimtinis žindymas – tai žindymas iš krūties arba nutrauktu motinos pienu, kai neduodama jokio kito maisto.

Adaptuotas pieno mišinys – standartinis pieno mišinys, kuris duodamas kūdikiui, kai nėra ar trūksta mamos pieno.

Papildomas maitinimas – pusiau tirštas ar tirštas maistas, kuris yra duodamas kūdikiui šalia žindymo ar adaptuoto pieno mišinio (adaptuotas pieno mišinys nėra papildomas maistas).

Kokiu pienu maitinote kūdikį pirmaisiais gyvenimo mėnesiais iki papildomo maitinimo įvedimo?

- Tik motinos pienu
- Tik pieno mišiniu
- Ir motinos pienu ir pieno mišiniu

Kiek laiko maitinote kūdikį išimtinai tik motinos pienu, t.y. vaikas negavo kartu adaptuoto pieno mišinio ar papildomo maisto?

- Trumpiau nei 1 mėnesį
- 1 mėnesį
- 2 mėnesius
- 3 mėnesius
- 4 mėnesius
- 5 mėnesius
- 6 mėnesius
- 7 mėnesius
- 8 mėnesius
- 9 ar daugiau mėnesius
- Motinos pienu iš viso nemaitinau

Ar pradėjus papildomą maitinimą, tęsėte kūdikio maitinimą motinos pienu?

- Taip
- Ne
- Motinos pienu iš viso nemaitinau

Kiek laiko iš viso maitinote kūdikį motinos pienu nors ir nedideliu kiekiu?

- Trumpiau nei 1 mėnesį

- Trumpiau nei 2 mėnesius
- Trumpiau nei 3 mėnesius
- Trumpiau nei 4 mėnesius
- 4 – 6 mėnesius
- 7 – 11 mėnesių
- 12 – 24 mėnesius (1 – 2 m.)
- Motinos pienu iš viso nemaitinau

3 DALIS: MAITINIMAS ADAPTUOTU PIENO MIŠINIU (I)

Ar nors kartą maitinote kūdikį adaptuotais pieno mišiniais bet kuriuo laikotarpiu?

- Taip
- Ne*

*Jeigu pasirinkote atsakymą „Ne“, tuomet pereikite prie 5 dalies: PAPILDOMAS MAITINIMAS.

4 DALIS: MAITINIMAS ADAPTUOTU PIENO MIŠINIU (II)

Kaip dažnai maitinote kūdikį adaptuotu pieno mišiniu?

- Pradėjus maitinau nuolatos
- Adaptuotą pieno mišinį daviau tik kelis kartus/ne nuolatos

Kada pradėjote kūdikį maitinti adaptuotu pieno mišiniu?

- 1 mėnesį
- 2 mėnesį
- 3 mėnesį
- 4 mėnesį
- 5 mėnesį
- 6 mėnesį
- Vėliau nei 6 mėnesį

Pagal ką rinkotes adaptuotus pieno mišinius (galimi keli atsakymų variantai)?

- Pagal gydytojų rekomendacijas
- Pagal draugų/giminių rekomendacijas
- Susiradau informaciją internete
- Pagal kainą
- Pagal pieno mišinio sudėtį
- Kita (Įrašyti.....)

5 DALIS: PAPILDOMAS MAITINIMAS

Nuo kelių mėnesių pradėjote papildomą kūdikio maitinimą pusiau tirštu ar tirštu maistu?

- Anksčiau nei nuo 3 mėnesių
- Nuo 3 mėnesių
- Nuo 4 mėnesių
- Nuo 5 mėnesių
- Nuo 6 mėnesių
- Nuo 7 mėnesių
- Nuo 8 mėnesių
- Vėliau nei nuo 8 mėnesių

Koks buvo pirmasis papildomas maistas, kurį davėte kūdikiui?

- Daržovės
- Grūdinė košė
- Vaisiai/uogos
- Mėsa
- Kiaušinis
- Žuvis
- Sultys
- Kita (Įrašyti.....)

Nuo kelių mėnesių pradėjote kūdikiui duoti daržoves?

- Nuo 3 mėnesių

- Nuo 4 mėnesių
- Nuo 5 mėnesių
- Nuo 6 mėnesių
- Nuo 7 mėnesių
- Vėliau nei nuo 7 mėnesių
- Daržovių nedaviau

Kokias daržoves dažniausiai davėte kūdikiui (galimi keli atsakymų variantai)?

- Bulvių
- Morkų
- Žiedinių kopūstų (kalafiorų)
- Brokolių
- Žirnelių
- Moliūgų
- Burokėlių
- Kita (Irašyti.....)
- Daržovių nedaviau

Nuo kelių mėnesių pradėjote kūdikiui duoti vaisius/uogas?

- Nuo 3 mėnesių
- Nuo 4 mėnesių
- Nuo 5 mėnesių
- Nuo 6 mėnesių
- Nuo 7 mėnesių
- Vėliau nei nuo 7 mėnesių
- Vaisių/uogų nedaviau

Kokius vaisius/uogas dažniausiai davėte kūdikiui (galimi keli atsakymų variantai)?

- obuolių
- Kriaušių
- Bananų

- Slyvų
- Abrikosų
- Persikų
- Mėlynių
- Mangų
- Kita (Įrašyti.....)
- Vaisių/uogų nedaviau

Nuo kelių mėnesių pradėjote kūdikiui duoti grūdines košes?

- Nuo 3 mėnesių
- Nuo 4 mėnesių
- Nuo 5 mėnesių
- Nuo 6 mėnesių
- Nuo 7 mėnesių
- Vėliau nei nuo 7 mėnesių
- Grūdinių košių nedaviau

Kokias grūdines košes dažniausiai davėte kūdikiui (galimi keli atsakymų variantai)?

- Grikių
- Avižų
- Rugių
- Miežių
- Ryžių
- Kukurūzų
- Kita (Įrašyti.....)
- Grūdinių košių nedaviau

Nuo kelių mėnesių pradėjote kūdikiui duoti mėsą?

- Nuo 4 mėnesių
- Nuo 5 mėnesių
- Nuo 6 mėnesių

- Nuo 7 mėnesių
- Vėliau nei nuo 7 mėnesių
- Mėsos nedaviau

Kokią mėsą dažniausiai davėte kūdikiui (galimi keli atsakymų variantai)?

- Veršieną
- Jautieną
- Kiaulieną
- Triušieną
- Žvėrieną
- Ėrieną
- Vištieną
- Kalakutieną
- Kita (Įrašyti.....)
- Mėsos nedaviau

Nuo kelių mėnesių pradėjote kūdikiui duoti kiaušinį?

- Anksčiau nei nuo 5 mėnesių
- Nuo 5 mėnesių
- Nuo 6 mėnesių
- Nuo 7 mėnesių
- Vėliau nei nuo 7 mėnesių
- Kiaušinio nedaviau

Nuo kelių mėnesių pradėjote kūdikiui duoti žuvį?

- Anksčiau nei nuo 6 mėnesių
- Nuo 6 mėnesių
- Nuo 7 mėnesių
- Vėliau nei nuo 7 mėnesių
- Žuvies nedaviau

Nuo kelių mėnesių pradėjote kūdikiui duoti pieno produktus?

- Anksčiau nei nuo 9 mėnesių
- Nuo 9 mėnesių
- Nuo 10 mėnesių
- Nuo 11 mėnesių
- Nuo 12 mėnesių
- Vėliau nei nuo 12 mėnesių
- Pieno produktų nedaviau

Kokius pieno produktus dažniausiai davėte kūdikiui (galimi keli atsakymų variantai)?

- Karvės piena
- Kefyrą
- Jogurtą
- Varškę
- Grietinę
- Sūrį
- Sviestą
- Kita (Įrašyti.....)
- Pieno produktų nedaviau

Ar ruošiant maistą kūdikiui, papildomai naudojote druską?

- Taip
- Ne

Ar ruošiant maistą kūdikiui, papildomai naudojote cukrų?

- Taip
- Ne

Įvertinkite, kaip dažnai per savaitę kūdikiui davėte šiuos maisto produktus, nuo tada kai juos įvedėte į vaiko mitybą:

	6 – 7 k/sav	4 – 5 k/sav	2 – 3 k/sav	1 k/sav	< 1 k/sav	Nedaviau
Daržovės/daržovių košės	•	•	•	•	•	•
Vaisiai/uogos ir jų tyrelės	•	•	•	•	•	•
Grūdinės košės	•	•	•	•	•	•
Mėsa	•	•	•	•	•	•
Kiaušinis	•	•	•	•	•	•
Žuvis	•	•	•	•	•	•
Karvės pienas ir jo produktai	•	•	•	•	•	•

Kokius papildomus skysčius davėte kūdikiui, kai jam buvo 0 – 6 mėn (galimi keli atsakymų variantai)?

- Vandeni
- Arbatą
- Vaisių sultis
- Kita (Įrašyti.....)
- Papildomai skysčių nedaviau

Kokius papildomus skysčius davėte kūdikiui, kai jam buvo 6 – 12 mėn (galimi keli atsakymų variantai)?

- Vandeni
- Arbatą
- Vaisių sultis
- Kita (Įrašyti.....)
- Papildomai skysčių nedaviau

Kas kiek dienų įtraukdavote naują maisto produktą į kūdikio mitybą ?

- Mažiau nei kas 7 dienas
- Kas 7-14 dienų
- Kas 15 ir daugiau dienų

Kaip ruošdavote maistą kūdikiui?

- Visada maistą ruošiau namuose
- Dažniausiai maistą ruošiau namuose, kartais pirkdavau jau paruoštą kūdikių maistą iš parduotuvės (pavyzdžiui tyreles)
- Dažniausiai pirkau jau paruoštą kūdikių maistą iš parduotuvės (pavyzdžiui tyreles), kartais maistą ruošdavau namuose
- Visadą pirkau jau paruoštą kūdikių maistą iš parduotuvės (pavyzdžiui tyreles)

Ar perkant maisto produktus kūdikiui arba paruoštą kūdikių maistą, atkreipdavote dėmesį į tai, kad produktas būtų ekologiškas?

- Taip, visada
- Taip, dažniausiai
- Taip, kartais
- Ne

Kokį jau paruoštą kūdikių maistą dažniausiai pirkdavote (galimi keli atsakymų variantai)?

- Daržovių tyreles
- Daržovių ir mėsos tyreles
- Vaisių/uogų tyreles
- Kūdikių košes su pienu
- Kūdikių košes be pieno
- Trapučius/džiūvesėlius/sausainius kūdikiams
- Kita (Įrašyti.....)
- Paruošto maisto nepirkdavau

Kokiu būdu kūdikis valgė papildomą maistą?

- Visada maitinau pati su šaukštu/šaukšteliu/šakute

- Dažniausiai vaikas valgė pats
- Kartais maitindavau pati su šaukštu/šaukšteliu/šakute, o kartais vaikas valgė pats

Kokius vitaminus ir maisto papildus davėte kūdikiui profilaktiškai (t.y. kai jis nesirgo kokia nors liga ar nebuvo nustatytas kokio nors vitamino trūkumas) iki 12 mėn. amžiaus (galimi keli atsakymų variantai)?

- Vitaminą D
- Vitaminą C
- Probiotikus („gerąsias bakterijas“)
- Žuvų taukus
- Geležies papildus
- Cinko papildus
- Kita (Įrašyti.....)
- Jokių vitaminų ir maisto papildų nedaviau

6 DALIS: BAIGIAMOJI DALIS

Iš kur gaunate informaciją apie kūdikių žindymą, papildomą maitinimą (galimi keli atsakymų variantai)?

- Iš gydytojų
- Iš draugų/giminių
- Iš knygų
- Iš oficialių specialistų rekomendacijų (pavyzdžiui Europos vaikų gastroenterologijos, hepatologijos ir mitybos draugijos, kt.)
- Iš interneto portalų/socialinių tinklų
- Kita (Įrašyti.....)

Ar manote, kad maitinote savo vaiką teisingai, kai jam buvo 0 – 12 mėnesių?

- Taip, visada
- Taip, dažniausiai
- Dažniausiai ne
- Ne

2 priedas. Leidimas vykdyti apklausą.

ORIGINALAS NEBŪS SIUNČIAMAS

VIEŠOJI ĮSTAIGA VILNIAUS UNIVERSITETO LIGONINĖ SANTAROS KLINIKOS

Vilniaus universitetui Medicinos fakulteto
Dekanui prof. D. Jatužiui
mf@mf.vu.lt

2023-02-01 Nr. *SR-209*
| 2023-01-31 Nr. GR-979

sandra.ribikauskaite@mf.stud.vu.lt

DĖL MOKSLINIO TYRIMO

VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikos sutinka, kad Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto V kurso studentė **Sandra Ribikauskaitė** rengdama mokslinį darbą „Kūdikių maitinimo ypatumai Lietuvoje“ (darbo vadovas V. Urbonas) atliktų VUL Santaros klinikų Pediatrijos centro skyriaus ir vaikų chirurgijos, ortopedijos ir traumatologijos centro konsultuojamų pacientų tėvų anketinę apklausą. Apklausos vykdymo laikas turi būti suderintas su skyriaus vyr. slaugytoja administratore.

Tyrimo rezultatai skelbiami tik apibendrinti.

Direktorius valdymui pavaduotoja
farmacijai ir visuomenės sveikatai

Edita Kazėnaitė

M. Skardžiūtė klinikiniai.tyrimai@santa.lt